

POSTANOWIENIE

1 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

na posiedzeniu niejawnym 1 kwietnia 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.K.
przeciwko I.U.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej A.K.
od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu
z 4 października 2024 r., II Ca 3686/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego.**

(R.N.)

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 15 listopada 2023 r. Sąd Rejonowy we Wrocławiu zasądził od pozwanej I.U. na rzecz powoda A.K. kwotę 59 375 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 15 listopada 2023 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt II), zasądził od pozwanej I.U. na rzecz powoda P.M. kwotę 55 411,12 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 15 listopada 2023 r. do dnia zapłaty (pkt IV), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt V) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt III i VI-VIII).

2. Na skutek apelacji strony pozwanej wyrokiem z 4 października 2024 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie I i II

oddalił powództwo A.K., w punkcie IV i V oddalił powództwo P.M., w punktach III i VI nie obciążył powodów kosztami procesu na rzecz pozwanej oraz orzekł o kosztach postępowania.

3. Od wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wywiedli powodowie, powołując się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Podali, że w sprawie występuje konieczność rozważenia istotnych zagadnień prawnych i wyjaśnienia, czy w dyspozycji art. 5 k.c. mieści się uprawnienie sądu do wyłączenia stosowania art. 991 k.c. z uwagi na brak partycypowania zstępnych w kosztach utrzymania, opieki oraz pielęgnacji spadkodawcy, jeżeli nie zgłaszano potencjalnym spadkobiercom potrzeby partycypowania w tychże kosztach, a także z powodu braku kontaktu osobistego ze spadkodawcą przy jednoczesnym zachowaniu kontaktu telefonicznego.

Skarga kasacyjna jest też oczywiście zasadna.

4. Skargę kasacyjną powoda P.M. od wyroku Sądu Okręgowego z 4 października 2024 r. odrzucił Sąd Okręgowy we Wrocławiu postanowieniem z 1 kwietnia 2025 r.

5. W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

6. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń

wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.; nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wówczas usprawiedliwione.

7. Szczegółowa analiza sprawy prowadzi do wniosku, że skarga nie zawiera argumentów wystarczających dla uznania, że w sprawie spełniona została przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 lub 4 k.p.c., uzasadniająca przyjęcie skargi do rozpoznania.

8. Sformułowane w skardze kasacyjnej zagadnienie prawne nie ma waloru nowości i było już przedmiotem analizy w orzecznictwie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwracano uwagę, że uprawnienie do zachowku, jak każde inne prawo podmiotowe, może być nadużyte, choć zarazem możliwość zastosowania art. 5 k.c. jest ujmowana restryktywnie ze względu na cel zachowku, którym jest ochrona interesów majątkowych najbliższych członków rodziny spadkodawcy, niezależnie od woli spadkodawcy, a nawet wbrew jego woli (zob. np. uchwałę SN z 19 maja 1981 r., III CZP 18/81, wyroki SN: z 7 kwietnia 2004 r., IV CK 215/03; z 4 lipca 2012 r., I CSK 599/11; z 7 lutego 2013 r., II CSK 403/12; z 6 lutego 2014 r., I CSK 252/13; z 16 czerwca 2016 r., V CSK 625/15; z 2 lutego 2017 r., I CSK 260/16; z 14 marca 2017 r., II CSK 436/16; z 28 marca 2018 r., IV CNP 10/17; z 25 stycznia 2001 r., V CNP 250/00).

Ocena sądu czy żądanie zapłaty sumy odpowiadającej wysokości zachowku stanowi nadużycie prawa nie powinna pomijać, że prawa osoby uprawnionej do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych. Pozbawienie osoby uprawnionej zachowku na mocy art. 5 k.c. może nastąpić jedynie w sytuacjach wyjątkowych. Możliwe jest

to z powodu sprzecznego z zasadami współżycia społecznego zachowania uprawnionego w stosunku do spadkodawcy, jak również w stosunku do zobowiązanego do wypłaty zachowku (postanowienie SN z dnia 27 sierpnia 2020 r., V CSK 173/20). W wyroku z 25 kwietnia 2024 r., II CSKP 2195/22, Sąd najwyższy podał, że można na podstawie art. 5 k.c. w sytuacjach rzeczywiście wyjątkowych, pozbawić zachowku, stanowiącego minimum zagwarantowanego udziału w spadku spadkobiercy ustawowemu.

Sąd Okręgowy wskazał, że biorąc pod uwagę okoliczności rozpoznawanej sprawy, zachodzą szczególne okoliczności, które uzasadniły odstąpienie od ustawowej ochrony powodów z uwagi na sprzeczność ich roszczeń z zasadami współżycia społecznego, w szczególności z zasadą lojalności i szacunku wobec rodziców oraz z zasadą pomocy osobom słabszym. Ocena dokonana przez Sąd drugiej instancji wpisuje się więc w poglądy wyrażane w orzecznictwie. Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że podane w skardze problemy nie stanowią istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

9. W kwestii oczywistej zasadności skargi jako przyczyny kasacyjnej w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wyводу zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienie SN z 6 listopada 2012r., III SK 16/12).

Skarżący nie spełnił powyższych wymogów. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera wskazania, jakie przepisy zostały przez sąd naruszone i nie przedstawienia przekonujących argumentów, iż uchybienia miały charakter kwalifikowany, przesądzający o oczywistej zasadności skargi. Należy natomiast podkreślić, że Sąd Najwyższy na etapie przedsądu bada jedynie wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), nie bada zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.); uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej i uzasadnienie podstaw kasacyjnych stanowią odrębne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej (zob. postanowienia SN z 29 sierpnia 2023 r., II NSK 90/23; z 18 lipca 2023 r., I CSK 4784/22; z 22 czerwca 2023 r., I CSK 2854/22). Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy uzasadnienie podstaw kasacyjnych, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Nie jest zaś rolą Sądu Najwyższego poszukiwanie argumentów uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w treści uzasadnienia podstaw kasacyjnych, jeżeli strona nie powołała ich we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienia SN: z 20 października 2016 r., I PK 59/16; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16; z 10 maja 2018 r., I CSK 800/17; z 30 września 2019 r. V CSK 189/19 29; z grudnia 2022 r., I CSK 1420/22).

10. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

11. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach orzeczono z zastosowaniem art. 102 k.p.c. przyjmując, że okoliczności sprawy uzasadniają odstąpienie do obciążania skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego.

Krzysztof Grzesiowski

(M.M.)

[a.]